

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

Deel 17

1 april 1957

No 4

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: G. van Rossem: Verslag over het optreden van enige schadelijke insecten in het jaar 1956 (p. 57). — G. L. van Eyndhoven: Verslag der 28e vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 63). — G. L. van Eyndhoven: Verslag der 29e vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 64). — D. Dresden: Verslag der 30e vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 65). — D. Dresden: Verslag der 31e Vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 66). — D. Dresden: Verslag der 32e vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 68). — D. Dresden: Verslag der 33e vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 69). — D. Dresden: Verslag der 34e Vergadering van de Afdeling voor Toegepaste Entomologie (p. 70). — C. de Jong: Mijten als ziekte-overbrengers (p. 72). — F. E. Loosjes: Ervaringen met *Chaetospila elegans* (Westw.) (Hymenoptera, Pteromalidae), een parasiet van enige soorten voorraadinsecten (p. 74). — Literatuur (p. 62: J. H. Kuchlein). — Korte mededelingen (p. 71: A. C. Nonnekens; p. 73: Te koop gevraagd, Bibliotheek; p. 76: V. van der Goot, W. J. Boer Leffef).

Verslag over het optreden van enige schadelijke insecten in het jaar 1956

door

G. VAN ROSSEM

Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen

Inleiding

Na een zeer koude winter zette het voorjaar laat in. In ieder geval is de haard van de Middellandse Zee-vlieg (*Ceratitis capitata* Wied.) in Nederland door natuurlijke omstandigheden weer verdwenen.

Ondanks intensieve bestrijdingsmaatregelen handhaaft de kerse-vlieg (*Rhagoletis cerasi* L.) zich in vrijwel de gehele provincie Limburg. Dit is niet zozeer een gevolg van onvoldoende resultaten van de bestrijdingsmaatregelen als wel omdat haarden moeilijk op te sporen zijn.

In het aspergegebied van Noord-Limburg deed zich een ernstige aantasting voor van de aspergevlug (*Platyparea poeciloptera* Schrank). Dit was het gevolg van het feit, dat in 1955 nogal wat stengels op de velden zijn blijven staan.

De sterke aantasting van de ongelijke houtkever (*Anisandrus dispar* F.) duurde ook in 1956 voort.

Kniptorrenscha de aan stampers en meeldraden van vruchtbomen werd op verschillende plaatsen waargenomen.

Van de bessenbladgalmug (*Dasyneura tetensi* Rübs.) werd ernstige schade ondervonden in Zeeland, de Bangert, de Zuidhollandse eilanden en te Hatert.

DIV. INS.
U.S. NATL. MUSEUM

APR 25 1957

Aardbei

Kevertjes van de soort *Anthrenus pimpinellae* F. deden in de omgeving van Nijmegen schade aan de bloemen van aardbeien. Vooral de meeldraden werden aangevreten. Men kan in de zomer de *Anthrenus*-soorten veel waarnemen in bloemen van Rosaceae en Umbelliferae; over het algemeen leven zij daar van stuifmeel, doch volgens de buitenlandse literatuur doen zij wel eens schade aan de bloemdelen.

Algemeen

Bastaardrupsen van de zuringbladwesp (*Ametastegia glabrata* Fall.) boorden gaatjes in plastic hoezen van straaljagers op het vliegveld Iepenburg. Wij hebben hier te doen met de eigenschap van deze bastaardrupsen om tegen de herfst overwinteringsplaatsen op te zoeken, waartoe zij zich in allerlei materialen trachten in te boren. Geadviseerd werd de insekten met derris te bestrijden.

In een vangbak voor de erwtenpeulboorder te Schoondijke werd een exemplaar van de beervlinder *Arctia villica* L. aangetroffen. Dit is een vrij lokale en niet gewone soort in de zuidelijke provincies van ons land.

De inspecteur van de volksgezondheid te Zwolle zond ons graanthripsen (*Limothrips cerealium* Hal.), die massaal in een huis te Dedemsvaart optraden. De bewoners van het huis ondervonden hiervan veel overlast. Naar alle waarschijnlijkheid overwinterden de thripsen in dit huis, hetgeen van deze soort ook inderdaad bekend is.

In een huis te Witmarsum werd een kakkerlak gevonden, behorende tot de soort *Panclhora virescens* Thunb. (det. WILLEMSE). Naar alle waarschijnlijkheid is dit insect afkomstig uit een zending bananen, ingevoerd uit Zuid-Amerika. Volgens de heer C. WILLEMSE is de determinatie enigszins onzeker, omdat de systematiek van de *Panclhora*'s zeer verward is. De betreffende soort was nog niet in de officiële collectie der Nederlandse Orthoptera vertegenwoordigd. Het exemplaar hebben wij afgestaan aan de heer WILLEMSE.

Een partij Zweeds vurenhout, aangevoerd te Zaandam, was aangetast door *Xyloterus lineatus* Ol., een Scolytide. Het verspreidingsgebied van deze soort omvat Europa, Rusland, Siberië en Noord-Amerika. In ons land is de soort slechts enkele malen waargenomen. De kevertjes komen vroeg in het voorjaar, na de eerste warme dagen wanneer de sneeuw van de grond is verdwenen, te voorschijn. Vervolgens zoeken zij geveld naaldhout of omgewaaide stammen op, waarin zij door de bast naar binnen dringen. De vraatgangen van de kevers gaan eerst radiaal het hout in. Op uiteenlopende diepten vinden vertrakkingen plaats, waarna de gangen in grote trekken de jaarringen volgen. Aan weerszijden van deze gangen worden de eieren in nissen afgezet. De larven vreten slechts zeer korte gangetjes, waar zij zelf juist in passen, loodrecht op de „moedergang” in het hout. Zij voeden zich met schimmels, die zich in deze gangetjes ontwikkelen. Nadat de verpopping in het hout heeft plaats gehad, komen de jonge kevers in juli uit de stammen te voorschijn, waarna zij zich in de grond begeven, alwaar de rest van de zomer en de winter wordt doorgebracht.

Aangetast wordt uitsluitend naaldhout en wel in hoofdzaak van den (*Pinus*), spar (*Picea*) en zilverspar (*Abies*). Voor de ontwikkeling van de schimmel waar-

van de larven leven, is een bepaalde vochtigheidstoestand van het hout noodzakelijk. Het zijn vooral de door omhakken of omwaaien voor de kevers aantrekkelijk geworden stammen, die worden aangetast. Hoeveel tijd na het omhakken van de bomen het hout aantrekkelijk wordt voor de kevers, hebben wij niet kunnen vinden. Wij vermoeden evenwel, dat hiervoor slechts korte tijd nodig is. Als voornaamste maatregel om een aantasting te voorkomen, wordt dan ook genoemd het zo snel mogelijk afvoeren van de gevelde stammen uit het bos. Wanneer dit niet mogelijk is, kan men door ontschorsing van de stammen althans een ernstige aantasting voorkomen. Deze laatste maatregel heeft evenwel niet altijd het gewenste resultaat, aangezien ook ontschorst hout, wanneer de luchtvochtigheid hoog is, kan worden aangetast. Het hout kan bij hoge luchtvochtigheid namelijk niet voldoende uitdrogen.

Appel

Rupsen van *Amathes c-nigrum* L. deden schade aan appelbomen (Yellow Transparant) te Kapelle (Zld.). Wij kweekten de rupsen op, zodat zekerheid omtrent de soort werd verkregen.

Ook te Swalmen werden rupsen van *A. c-nigrum* schadelijk aan oculaties van peren op kwee-onderstammen. De knoppen van de oculaties en van de onderstammen werden uitgevreten. Aanvankelijk werd dit toegeschreven aan de grijze bolsnuitkever; later bleken deze rupsen de schade te veroorzaken. De rupsen van *A. c-nigrum* leven in twee generaties op allerlei lage planten. Regelmatig ontstaat in de zomer schade aan het loof van appelbomen. Beschadiging van appelknoppen in het voorjaar werd nooit eerder waargenomen. Misschien hing dit samen met het late voorjaar, waardoor weinig voelsel beschikbaar was.

Op enkele plaatsen (Amersfoort en Oud Beyerland) werd nogal wat schade opgemerkt van de appelscheutboorder *Blastodacna atra* Haw. In de nazomer dringen de jonge rupsen in de jonge scheuten en kortloten. Zij overwinteren in de aangetaste scheut. In het voorjaar wordt de vreterij hervat. De aangetaste scheuten vertonen verwelkingsverschijnselen en sterven ten slotte af. De bruinachtig grijze vlindertjes verschijnen eind juli. Zij leggen hun eieren op de bladeren. Door normale winterbespuiting schijnt deze soort in toom gehouden te worden.

Te Markenesse werd op grote schaal schade aan appelbomen aangericht door rupsen van de kooluil (*Mamestra brassicae* L.). Zij beschadigden blad en vruchten en klommen daarbij tot 3 meter hoog in de bomen. Bij onderzoek bleek, dat zij afkomstig waren uit bieten, die in de jonge fruittuin ondergeplant waren. De bieten bleken voor 50% kaalgevreten te zijn. Behalve appel en biet werden ook paardebloemen, zuring en hoefblad aangevreten. Opgemerkt werd, dat de vruchten aan de appelbomen aan de bovenzijde werden aangetast. Ten slotte maakten zwermen spreeuwen een radicaal einde aan de plaag. Ook elders, o.a. in Noord-Brabant, werd schade van de kooluil aan bieten en appelbomen opgemerkt.

Beuk.

Beuken te Doorwerth bleken af te sterven ten gevolge van een aantasting van *Lachnus exsiccator* Altum. Deze bladluis, die in ons land algemeen voorkomt,

leeft in kolonies op de bast van beuken. De luizen veroorzaken deformaties van de bast, waardoor scheuren kunnen ontstaan. Ondanks het feit, dat de hierdoor veroorzaakte secundaire ziekten de bomen te gronde kunnen richten, is tot nu toe in ons land weinig of geen aandacht aan deze bladluis besteed.

Duindoorn

Op Schiermonnikoog stelden wij in de voorzomer vreterij van rupsen van *Operophtera brumata* L., en later in het jaar van de bladrollers *Cacoecia rosana* L. en *Pandemis heparana* Schiff. aan duindoorn vast.

Op Texel deed zich een ernstige plaag van de bastaardsatijnvlinder (*Euproctis chrysorrhoea* L.) aan duindoorn voor. Talrijke badgasten ondervonden hiervan grote hinder. Tengevolge van de slechte zomer zakte de populatie ineen, zodat bestrijdingsmaatregelen achterwege konden blijven.

Eik

Langs een weg nabij 's-Hertogenbosch werden betrekkelijk jonge eiken (geplant in 1943) aangetast door de schildluis *Asterolecanium variolosum* Ratz. Sommige bomen stierven tengevolge van de aantasting af, andere leden een kwijnend bestaan. Aangetaste takken vertoonden hevige deformaties van de bast, waarop zeer vele van de schildluizen te vinden waren.

Een belangrijke plaag van de eikebladroller (*Tortrix viridana* L.) deed zich voor in het oosten des lands. Bij onze vanglampwaarnemingen bleek, dat de soort ook elders zeer talrijk was.

Fijnspar

Van onze ambtenaar te Assen ontvingen wij fijnsparboompjes, waarvan de wortelhals bleek te zijn aangevreten door de bastkever *Hylastes cunicularius* Er.

Deze kever komt waarschijnlijk in ons land niet algemeen voor. Ook omtrent de biologie is weinig bekend. De kevers verlaten in maart de overwinteringsplaatsen en voeren vervolgens rijpingsvreterij uit. Deze vindt plaats even boven of onder de grond aan de stammetjes en aan de wortels. Vooral jonge bomen kunnen hiervan zeer te lijden hebben. De eieren worden afgezet aan ondergrondse delen van dode bomen en boomstronken. De larven zijn vrij snel volwassen. Waarschijnlijk treedt er dan nog een tweede generatie op.

Iris

Rupsen van *Gortyna flavago* Schiff. werden aangetroffen in de stengels van bolirissen. Gewoonlijk leven de rupsen van deze soort in takken van vlier, ook echter stengels van toortsen, distels, valeriaan e.d. kunnen worden aangetast.

Limburgse boskriek

Een merkwaardige klacht omtrent beschadiging van het zaad van Limburgse boskriek ontvingen wij van een boomkwekerij te Milsbeek (L.). De kweker gebruikte dit zaad om onderstammen te kweken, doch in de loop der jaren bleken steeds meer zaden beschadigd te zijn.

Het bleek, dat wij hier te doen hadden met de snuitkever *Anthonomus rectirostris* L. De larven van deze kever ontwikkelden zich in de steenvruchten van wilde en gekweekte *Prunus*-soorten. De kevers overwinteren onder afgevallen blad

en komen in april te voorschijn. Eerst wordt een rijpingsvreterij uitgevoerd, waarvoor de jonge blaadjes het moeten ontgelden. De eieren worden afgezet in de buitenschil van de nog weke pit. De jonge larfjes vreten de pit geheel of gedeeltelijk uit. Omstreeks half juli vindt de verpopping plaats, waarna eind juli, begin augustus de kevers de vruchten verlaten.

Men kan de kevers tijdens de rijpingsvreterij bestrijden door de bomen te behandelen met DDT.

Raapstelen

In een kas te Driel deed zich schade voor van het haantje *Colaphus sophiae* Schall. aan raapstelen. De kweker vertelde reeds jaren last van dit insect te hebben gehad. Gevallen van schade zijn wat ons land betreft alleen bekend van vóór 1900. In Duitsland schijnt dit haantje echter geregeld op te treden.

Zowel de larven als de kevers dezer soort leven op cruciferen. De biologie is als volgt: Omstreeks eind mei of begin juni worden de eieren los op de planten en ook wel op de grond afgezet. Na pl.m. 1 week komen de larven uit de eieren.

De larfjes beginnen direkt te vreten en groeien snel. Het larvestadium neemt omstreeks 1 maand in beslag, waarna de verpopping in de grond plaats vindt. Nadat het popstadium 2 à 3 weken heeft geduurd, verschijnen de kevers eind juli of begin augustus, maar zij blijven in de popwieg tot het volgende voorjaar. Wanneer de kevers boven de grond zijn gekomen, moeten zij eerst een rijpingsvraat uitvoeren, alvorens eieren kunnen worden geproduceerd. Deze rijpingsvraat veroorzaakt dikwijls schade aan de gewassen. Er treedt dus één generatie per jaar op. Bovengenoemde levenscyclus geldt voor „buiten”-omstandigheden. In een kas kan het verloop enigszins anders zijn. Er kunnen dan 2 generaties per jaar optreden.

Rood zwenkgras

Op een perceel rood zwenkgras voor zaad werd vastgesteld, dat het gras weinig halmen maakte. Bij het uit de schede trekken van de dode halmen trof men onderaan de stengel gewoonlijk een bruine verkleuring aan, zodat aan een schimmelaantasting werd gedacht. Wij bleken hier te doen te hebben met een aantasting van de mijt *Pediculopsis graminum* Reut. Deze mijt, die nauw verwant is aan de Tarsonemiden, kan ernstige schade in voedergrassen veroorzaken. Behalve in grassen komt zij ook voor in rogge, gerst, tarwe en haver. Zodra de waardplanten in de aar schieten, treden de wijfjes in de bovenste bladscheden op, waar zij door aan de stengel te zuigen het weefsel ernstig beschadigen. Hierdoor sterft de stengel voortijdig af, zonder zaad te hebben gevormd. De halmen kan men gemakkelijk uittrekken. De wijfjes verblijven gedurende de gehele zomer tussen de bladscheden. Ook de overwintering vindt daar plaats. De wijfjes zijn zeer vruchtbaar, zij leggen ongeveer 500 eieren. Per jaar treden meestal 4 tot 5 generaties op.

De verspreiding der mijten kan o.a. plaats vinden door het zaad, door wind en water, doch de mijten kunnen ook door eigen activiteit vrij grote afstanden afleggen.

Omtrent de bestrijding is niets bekend.

Sansevieria

Op *Sansevieria*-planten te Ierseke en Roermond vonden wij de schildluis *Pinnaspis strachani* Cooley. Deze schildluis, die oorspronkelijk afkomstig schijnt te zijn uit Oost-Afrika, heeft zich uitgebreid over de meeste tropische gebieden.

In ons land kan deze schildluis alleen in kassen leven. Het is een polyfage soort, die soms grote schade kan veroorzaken. In het onderhavige geval werden de *Sansevieria*'s voor de handel waardeloos door bruine plekken.

Vorraden

De tabakskever *Lasioderma serricorne* F. werd aangetroffen in een voorraad gedroogde gember.

Zwarte bes

Te Valkenswaard werden in de vruchten van zwarte bes bastaardrupsen gevonden die zeer waarschijnlijk behoorden tot de soort *Pachynematus pumilio* Knw. Het is zeer moeilijk de imagines uit dit materiaal op te kweken. Omtrent de levenswijze van dit insect is praktisch niets bekend.

Summary

Notes on some interesting insects of economic importance observed in the Netherlands in 1956.

Grabe, Albert, Kleinschmetterlinge des Ruhrgebietes, dl. 2 in de reeks „Flora und Fauna des rheinisch-westfälischen Industriegebietes“, Mitteilungen aus dem Ruhrlandmuseum der Stadt Essen Nr. 177, 1955, 159 pp.

Deze reeks publicaties, waarvan het deeltje over de Macro's door LEMPKE in *Ent. Ber.* 16: 216 (1956) werd besproken, beoogt de toestand van flora en fauna vast te leggen, alvorens het gehele Ruhrgebied door de industrie wordt opgeslokt of beïnvloed. Zijn we hier in Nederland eigenlijk al zo ver?

De lijst telt 921 soorten (incl. 4 Talaeporiden), dus ongeveer 250 minder dan op dit ogenblik uit Nederland bekend zijn en dit voor een gebied, dat in oppervlak nog kleiner is genomen dan in het macro-deeltje!

De nomenclatuur is die van de STAUDINGER-REBEL catalogus met hier en daar wat nieuwlichterij tussen haakjes. *Eurrhyncha hortulata* L. heet hier nog *urticata* L., hoewel SNELLEN in 1882 al beter wist, de *Pyrausta*'s staan nog ouderwets gerangschikt etc. Maar ook tamelijk recente onderzoeken zijn erin verwerkt, bijv. de verwisseling van *Crambus myellus* Hb. en *Cr. permutalellus* H.-S. terwijl *Crambus osthelderi* de Lattin bij de te verwachten soorten werd opgenomen.

Het blijkt verder, dat *Capua reticulana* Hb. (thans *Adoxophyes reticulana*) in het Ruhrgebied een dergelijke ontwikkeling heeft doorgemaakt als in ons land. Hier is nl. gedurende enkele jaren slechts 1 ex. bekend geweest tot de soort zich ongeveer 10 jaar geleden sterk begon uit te breiden en nu tot de gewoonste Tortriciden behoort.

Het keurige boekje wordt door het Ruhrlandmuseum tegen kostprijs geleverd (D.M. 5.—). Tezamen met het boekje van BEIRNE over de Britse Pyraliden en vedermotten, dat 21 sh. kost (zie *Ent. Ber.* 14: 207) en waarvan inmiddels een nieuwe editie met veel duidelijker afbeeldingen is verschenen en het werkje van VAN DEURS over de Deense Tortriciden heeft men voor weinig geld een goed overzicht van de motten, die in N.W.-Europa te vinden zijn. Misschien vormen deze publicaties van onze burens een bijdrage tot opheffing uit de staat van verwaarlozing, waarin de studie van de Nederlandse micro's zich momenteel bevindt. — J. KUCHLEIN.